

Peranan Akhbar sebagai Wadah Komunikasi Pemerintah Selepas Pilihan Raya Umum 1969

AZLIZAN MAT ENH
Universiti Kebangsaan Malaysia

NORLILAWATI SAMAK
Kolej Kemahiran Tinggi MARA, Rembau

ABSTRAK

Pilihan Raya Umum 1969 (PRU 1969) dikaitkan dengan Tragedi 13 Mei yang merupakan satu titik hitam dalam sejarah perhubungan kaum di Malaysia. Antara faktor teretusnya tragedi ialah keghairahan parti-parti politik dalam memainkan isu-isu berbau perkauman dengan tujuan untuk memancing undi. Perbincangan politik yang dimainkan oleh parti-parti politik banyak yang menyentuh isu-isu sensitif yang sedikit sebanyak mengganggu gugat keharmonian kaum. Ianya telah menguji Demokrasi Permuafakatan Perikatan yang disemai sejak awal tahun-tahun 1950-an. PRU 1969 juga memperlihatkan Parti Perikatan mengalami kemerosotan berbanding parti-parti pembangkang yang mendapat undi memberangsangkan. Ekoran itu, pelbagai langkah dilaksanakan selepas pilihanraya bagi mengatasi kelemahan yang berlaku. Berdasarkan permasalahan tersebut, objektif utama yang ingin diketengahkan dalam kajian ini ialah menganalisis peranan akhbar selepas PRU 1969 dalam menyokong dasar kerajaan dan mengukuhkan parti pemerintah. Perbincangan dalam penulisan ini adalah berdasarkan kepada pendekatan analisis sumber-sumber daripada media massa iaitu akhbar *Berita Harian*, *Utusan Malaysia*, *The Straits Times*, *Nanyang Siang Pau* dan *New Nation*. Daripada semua akhbar itu, *Berita Harian* dan *The Straits Times* merupakan akhbar utama yang menjadi sumber analisis kerana akhbar ini lebih bebas dan terbuka. Hasil kajian ini mendapati selepas PRU 1969, kerajaan telah mengambil langkah-langkah yang perlu bagi menangani permasalahan yang berlaku dan akhbar telah menjadi medium yang sangat penting dalam menyampaikan mesej pemerintah kepada rakyat.

Kata kunci: *Pilihan Raya Umum 1969, 13 Mei, akhbar, mesej pemerintah, perpaduan.*

The Roles of Newspaper as a Communication Medium of Government to People After the General Election in 1969

ABSTRACT

The 1969 General Election was linked to the May 13 tragedy, which was a black day in the history of racial relations in Malaysia. Among the factors that had triggered a tragedy was the excitement of political parties in playing racial issues to leverage votes. Political discussions played by many political parties have touched on sensitive issues that have little to do with racial harmony. It has tested the Democratic Alliance of Democratization since the beginning of the 1950s. The 1969 General Election also showed the Alliance Party experiencing a decline compared to the opposition parties who received a favorable vote. As a result, various measures were taken after the election to overcome the weaknesses. Based on these problems, the main objective of this study was to analyze the role of the newspaper after the 1969 General Election in supporting government policy and strengthening the ruling party. The discussion in this paper is based on an analysis of resources from newspapers covering the *Berita Harian*, *Utusan Malaysia*, *The Straits Times*, *Nanyang Siang Pau* and *New Nation*.

Of all the newspapers, *Berita Harian* and *The Straits Times* are the major newspapers that are the sources of analysis as the newspaper is more open. The result of this study found that after the 1969 General Election, the government took the necessary steps to address the problems and the press became a very important medium in delivering a message of government to the people.

Keywords: *General Election 1969, May 13, press, government message, unity.*

PENGENALAN

PRU 1969 telah memberi implikasi yang cukup besar kepada negara sama ada dari aspek politik, ekonomi mahupun sosial. Peristiwa semerta dari pilihan raya tersebut ialah teretusnya sejarah hitam negara iaitu Tragedi 13 Mei 1969. Aspek perpaduan kaum merupakan perkara yang amat diberi penekanan oleh kerajaan selepas tragedi tersebut. Ini kerana masalah perpaduan kaum yang timbul sebelum itulah yang membawa kepada keadaan huru hara yang berlaku. Ketidak puashatian terhadap kaum lain seperti isu mengenai hak istimewa orang Melayu, soal bahasa kebangsaan dan kewarganegaraan yang dibangkitkan dalam PRU 1969 menunjukkan betapa longgarnya perpaduan antara kaum di negara kita. Justeru itu, gerakan meningkatkan perpaduan dilaksanakan secara menyeluruh menerusi beberapa institusi seperti Jabatan Perpaduan Negara dan Majlis Muhibah Negara. Selain itu, bagi memastikan seluruh rakyat menikmati kesejahteraan dan kemakmuran selepas PRU 1969 dan Tragedi 13 Mei, kerajaan telah memperkenalkan dasar pembangunan lebih menyeluruh yang dikenali sebagai Dasar Ekonomi Baru (DEB). DEB diperkenalkan untuk menstruktur semula ekonomi dan kemasyarakatan penduduk berbilang kaum di negara ini.

Akhbar telah memainkan peranan penting dalam menyampaikan maklumat kerajaan kepada rakyat. Menerusi tulisan yang dipaparkan dalam akhbar dapat dikatakan bahawa akhbar telah menjadi penyampai mesej pemerintah kepada khalayak dan menjadi medium untuk mengendurkan ketegangan yang berlaku sebelumnya. Akhbar juga telah menjadi alat bagi mengukuhkan semangat muhibah dan perpaduan di samping menyuntik nilai-nilai kenegaraan melalui berita dan informasi yang dibawakan. Selain itu, segala usaha kerajaan untuk melakukan pembaharuan menerusi dasar-dasar yang dirancang akan lebih mudah sampai ke sasaran melalui peranan yang dimainkan oleh akhbar. Seperkara lagi, akhbar juga telah berperanan mempengaruhi rakyat agar memberi sokongan kepada parti pemerintah dalam usaha memperkukuhkan kedudukannya selepas mengalami kemerosotan semasa PRU 1969.

PERANAN AKHBAR DALAM MENYAMPAIKAN MESEJ PEMERINTAH BERKAITAN TRAGEDI 13 MEI 1969

Pada keseluruhannya akhbar telah memberi laporan yang meluas berhubung Tragedi 13 Mei. Boleh dikatakan laporan yang dibawa adalah bagi menyampaikan mesej pemerintah kepada rakyat berkenaan tragedi tersebut. Malangnya pada permulaan rusuhan itu berlaku, penerbitan akhbar-akhbar tempatan terpaksa ditahan selama dua hari untuk kepentingan awam, namun dibuka semula untuk siaran selepas itu. Pada 15 Mei 1969, akhbar *The Straits Times* telah melaporkan insiden 13 Mei dengan mengeluarkan berita bertajuk "*Crisis laws after 39 die in riots.*" lanya melaporkan mengenai pengisytiharan darurat oleh Yang di-Pertuan Agong di bawah klausa 2 artikel 150 Perlembagaan Malaysia. Undang-undang ini mengandungi sembilan ketentuan yang memberi kuasa kepada Yang di-Pertuan Agong membuat peraturan untuk tujuan menangani keganasan terutamanya di ibu negara bagi memastikan keselamatan awam terjamin. Majlis Gerakan Negara (Mageran) dibentuk untuk

melaksanakan sepenuhnya penguatkuasaan undang-undang semasa tempoh penggantungan. Di bawah fungsi ini, operasi polis dan ketenteraan diselaraskan dan bekerjasama untuk mengenal pasti elemen subversif dan pelampau yang dipercayai atau disyaki menyebarkan khabar angin yang menjejaskan hubungan kaum di negara ini (Al-Amril & Mohd Nor Shahizan, 2018).

Selain itu, gambaran umum telah diberikan oleh akhbar berkenaan berkaitan insiden yang berlaku. Sebanyak 39 orang telah terbunuh dan lebih daripada 150 orang mengalami kecederaan serius dalam tempoh 24 jam. Kira-kira 25 bangunan telah dibakar dan lebih daripada 100 kereta, skuter, van dan lori dimusnahkan. Akhbar tersebut turut memetik pendapat Tunku Abdul Rahman yang mengatakan bahawa percubaan sebenar telah dibuat oleh unsur-unsur tidak setia untuk menggulingkan kerajaan dengan kekerasan senjata, menyebarkan keganasan dan panik di seluruh negara dengan menimbulkan insiden yang mengakibatkan kehilangan nyawa dan kemusnahan harta benda. Akhbar tersebut turut memuatkan rayuan Tunku Abdul Rahman kepada semua warganegara untuk membantu kerajaan memulihkan semula keamanan. Tun Abdul Razak juga telah dilaporkan mengulangi rayuan Tunku berhubung perkara tersebut dengan mengatakan;

I hope you do not fall prey to the communist scheme. Stand firm behind the government to restore peace and order. The government, on its part, will do all it can, and take whatever action necessary to get the situation back to normal (The Straits Times, 15 Mei 1969).

Rayuan Tunku Abdul Rahman dan Tun Razak agar rakyat membantu kerajaan dalam apa cara sekalipun untuk mengekalkan keamanan dan memulihkan suasana tegang turut disuarakan pada muka hadapan Berita Harian bertarikh 15 Mei 1969. Pada laporannya itu, akhbar mengulas bahawa Tunku telah menyalahkan DAP dan Parti Gerakan kerana menimbulkan keadaan huru-hara tersebut. Akhbar tersebut juga memetik kata-kata Tunku yang berada dalam keadaan sangat sedih dengan katanya;

Tidak ada sebab kita sesama kita mesti bermusuhan dan mengambil tindak balas hingga melibatkan orang-orang yang tidak berdosa terbunuh. Dalam masa dua tahun, saya telah meminta jangan bangkitkan dakyah anti Melayu atau anti Cina. Tetapi rayuan saya tidak diendahkan, masing-masing cakap ikut sedap sahaja. Inilah sebabnya kejadian buruk yang tidak dapat dielakkan berlaku (Berita Harian, 15 Mei 1969).

Bagi menguatkan lagi gesaan agar rakyat bertenang dan bersabar pada saat yang genting itu, Berita Harian pada 15 Mei 1969 itu juga telah mengeluarkan satu rencana berjudul "Masa untuk bertenang dan bersabar." Akhbar tersebut menyatakan amat penting sekali bagi setiap rakyat menyedari bahawa tanggungjawab yang utama ialah memberikan pertolongan yang penting kepada kerajaan, berdiri di samping pemimpin-pemimpin negara, bekerjasama dengan pasukan polis dan anggota keselamatan bagi menjaga keamanan dan mencegah kejadian tersebut menjadi lebih buruk lagi. Rakyat juga diseru untuk mematuhi perintah berkurung bagi membantu pihak berkuasa memulihkan keadaan dengan lebih cepat. Bagi memulihkan keharmonian, setiap parti politik juga dianjurkan bekerjasama dan memikirkan kepentingan negara dan rakyat berbanding kepentingan politik semata-mata.

Berita Harian keluaran 18 Mei 1969 mengeluarkan rencana yang pada keseluruhannya mengajak rakyat berbilang kaum di negara ini agar sama-sama memberi sokongan yang bulat kepada kerajaan dalam menghadapi krisis perkauman yang timbul. Ini dapat diperhatikan melalui petikan berikut;

Inilah masa dan saat untuk tiap-tiap rakyat walau dari apa golongan sekali pun memberikan sokongan yang bulat kepada kerajaan. Inilah masa dan saat untuk menunjukkan bahawa tiap-tiap seorang dari kita yang setia kepada negara, menjunjung tinggi cita-cita untuk menegakkan dan memperkukuh perpaduan rakyat yang berbilang bangsa. Berdirilah di belakang kerajaan dan di belakang pemimpin-pemimpin negara untuk menegakkan keamanan dan ketenteraman (Berita Harian, 18 Mei 1969).

Melalui liputan yang dibuat oleh akhbar berkenaan Tragedi 13 Mei, ternyata akhbar telah digunakan sebagai medium yang penting bagi menyebarkan mesej pemerintah kepada rakyat. Para pemimpin kerajaan menggunakan akhbar untuk mempertegas bahawa isu-isu berbau perkauman yang ditimbulkan semasa PRU 1969 sedikit sebanyak turut menyumbang kepada berlakunya Tragedi 13 Mei. Selain itu, langkah akhbar berbahasa Melayu, Inggeris dan Cina menyebarkan intipati Laporan MAGERAN atau Majlis Gerakan Negara yang ditubuhkan bagi menangani isu-isu pembinaan semula perpaduan masyarakat, menunjukkan bahawa akhbar-akhbar tersebut begitu peka dengan keperluan semasa dalam memainkan peranannya menyebarkan maklumat penting yang perlu disampaikan kepada khalayak. Menerusi laporan yang dibuat menunjukkan mereka memberi sokongan yang padu kepada usaha-usaha yang dilakukan oleh kerajaan bagi memberi kefahaman sebenar kepada rakyat berhubung tragedi yang berlaku agar keamanan negara khususnya hubungan antara kaum yang retak dapat dikembalikan semula.

MEMPERKUKUHKAN SEMANGAT MUHIBAH DAN PERPADUAN

Bagi memperkukuhkan semangat muhibah dan perpaduan, media perlu lebih memberi penekanan dalam menyampaikan mesej yang berunsurkan perpaduan dalam liputan berita. Lebih banyak berita perpaduan harus diberikan untuk mendidik orang ramai mengenai pentingnya toleransi, hormat-menghormati antara satu sama lain (Nurul Ain & Faridah, 2012). Selepas PRU 1969, dua institusi utama yang memainkan peranan ini ialah Majlis Muhibah Negara dan Jabatan Perpaduan Negara. Majlis Muhibah Negara telah dibentuk bagi menggalakkan perkembangan semangat muhibah dalam kalangan masyarakat berbilang kaum serta bekerjasama ke arah memupuk dan mengekalkan perasaan saling mempercayai antara masyarakat. Aspek-aspek yang diberi penekanan dalam memupuk perasaan muhibah itu meliputi aspek ekonomi, sosial, kebudayaan dan tatarakyat (Berita Harian, 23 Februari 1970). Semenjak awal cadangan penubuhan Majlis Muhibah lagi, akhbar-akhbar tempatan telah memainkan peranan menggembar-gemburkan perkara tersebut dan memberi liputan yang begitu memberangsangkan. Pelbagai maklumat dan amanat daripada pemimpin-pemimpin mengenainya telah dihebahkan kepada masyarakat. Ini menunjukkan akhbar begitu menyokong usaha pihak pemerintah dalam memupuk perpaduan antara kaum di negara ini. Liputan awal mengenai penubuhan Majlis Muhibah Negara dapat diperhatikan menerusi tulisan dalam *The Straits Times* pada 30 Mei 1969 yang menyatakan Majlis Muhibah Negara akan dibentuk dengan Tunku Abdul Rahman dilantik sebagai pengerusi bagi

meneruskan tugas memulihkan keamanan dan muhibah di mana ianya merupakan masalah utama pada masa itu yang perlu ditangani.

Pada siaran berikutnya *The Straits Times* menyiarkan seruan Tunku agar semua rakyat memberi kerjasama kerana ianya merupakan syarat pertama bagi membina muhibah dan keharmonian kaum di Malaysia. Tunku menyatakan bahawa segala usaha kerajaan dalam mempromosikan muhibah akan gagal sekiranya tidak mendapat tindak balas yang tepat dari rakyat. Tunku turut memaklumkan empat bidang yang diberi perhatian bagi mempromosikan muhibah antara kaum iaitu bidang pendidikan, sivik dan kebajikan, sukan dan aktiviti sosial dan juga sektor ekonomi terutamanya membetulkan keseimbangan ekonomi antara orang Cina dan orang Melayu (*The Straits Times*, 31 Mac 1970). Sebelum penubuhan Majlis Muhibah secara rasmi, Tunku Abdul Rahman telah mengadakan lawatan ke beberapa buah negeri sebagai langkah mempromosi dan memperkenalkan majlis tersebut. Niat Tunku untuk melawat ke serata negara ialah bagi membentuk jawatankuasa muhibah di peringkat negeri, daerah dan tempatan.

Pelbagai program telah dilaporkan oleh akhbar bagi memupuk muhibah dalam kalangan masyarakat pelbagai kaum. Persidangan Majlis Muhibah pertama yang diadakan pada 30 Mac 1970 dan telah dirasmikan oleh Tunku Abdul Rahman. Semasa persidangan tersebut, telah diuraikan tugas-tugas Majlis Muhibah peringkat pusat dan negeri. Di peringkat kawasan pelbagai program juga turut dijalankan. Antaranya ialah mengadakan perhimpunan-perhimpunan muhibah, acara sukan, kelas-kelas perpaduan dan sebagainya. Berita Harian bertarikh 25 September 1969 misalnya melaporkan mengenai seramai 60 orang penduduk Tanah Liat, Bukit Mertajam yang terdiri dari orang-orang Melayu dan Cina telah menghadiri Perhimpunan Tatarakyat Muhibah. Di daerah Kulim pula contohnya pada Julai 1969 telah diadakan Majlis Muhibah yang dihadiri oleh 500 orang penduduk dari berbagai kaum (*Berita Harian*, 15 Julai 1969). Perhimpunan Majlis Muhibah yang melibatkan wakil-wakil kelab belia turut dijalankan, misalnya di Temerloh, Pahang bagi membolehkan para belia berkenal-kenalan dan memupuk semangat muhibah dan perpaduan. Bagi memenuhi matlamatnya untuk memupuk muhibah, kelab dan persatuan yang ditubuhkan haruslah mengambil kira penyertaan semua kaum. *The Straits Times* pada 13 Oktober 1969 memetik kenyataan Timbalan pengerusi Majlis Muhibah Kebangsaan, Encik Lee Siok Yew berhubung perkara tersebut. Menurutnya;

Goodwill among all the races in a cosmopolitan country like Malaysia is not only needed in this present generation but also in the generation to come. It is by accepting all races into associations and clubs and by organising goodwill sports and games so that they have a chance to mix freely that we can create a true Malaysian race (*The Straits Times*, 13 Oktober 1969).

Akhbar turut mempromosikan inisiatif masyarakat Cina mewujudkan muhibah dengan menjemput rakan-rakan dari keturunan Melayu dan India untuk sama-sama meraikan Tahun Baru Cina. Berita Harian bertarikh 7 Februari 1970 melaporkan lebih 2000 kad jemputan telah dihantar kepada belia-belia Melayu dan India di sekitar ibu kota dengan memperuntukkan sebanyak 10,000 ringgit bagi mengendalikan sambutan tersebut. Acara tersebut diadakan sebagai menyahut seruan Menteri tugas-tugas khas, Tun Tan Siew Sin agar mengeratkan lagi persahabatan dan perasaan muhibah antara kaum dengan menjemput rakan-rakan dari keturunan Melayu dan India bersama-sama meraikan Tahun Baru China

(Berita Harian, 1 Februari 1970).

Usaha memupuk muhibah sangat ditiitikberatkan terutamanya dalam kalangan pelajar. Penekanan diberi terutamanya di sekolah-sekolah aliran Melayu, Cina dan Tamil berbanding di sekolah-sekolah Inggeris. Ini kerana pelajar-pelajar sekolah Inggeris terdiri daripada berbilang kaum dan mereka telah bergaul dengan bebas dan perpaduan antara kaum telah dibina sejak beberapa lama. Di sekolah seperti itu usaha dibuat untuk memperteguh rasa muhibah yang telah dijalin (Berita Harian, 17 Jun 1969). Bagi memperkukuhkan lagi perpaduan, Minggu Muhibah dan Perpaduan dilaksanakan termasuklah di sekolah-sekolah. Ini kerana pelajar-pelajar sekolah yang masih muda belia merupakan sasaran utama bagi menyemai bibit-bibit muhibah dan perpaduan. Pelbagai program diadakan khususnya di sekolah-sekolah termasuklah mengadakan perhimpunan beramai-ramai dengan melafaskan ikrar taat setia kepada Raja dan Negara serta menyanyikan lagu muhibah. Acara sukan, perbahasan, drama dan gotong-royong turut diadakan. Program-program yang dilaksanakan sempena Minggu Muhibah dan Perpaduan adalah selaras dengan kehendak Majlis Muhibah Negara untuk menggalak, memupuk, menyemai dan mengukuhkan semangat muhibah dan perpaduan antara murid-murid berbilang kaum di sekolah-sekolah bagi membina Malaysia yang kukuh dan bersatu padu (Berita Harian, 5 September 1970).

Sebagai bahasa rasmi negara, kemahiran menggunakan bahasa Malaysia amat penting lebih-lebih lagi ianya memudahkan komunikasi antara kaum dan secara tidak langsung berupaya memupuk muhibah dan perpaduan. Justeru itu, pengajaran Bahasa Malaysia kepada orang-orang bukan Melayu merupakan salah satu inisiatif Majlis Muhibah Negara bagi mengukuhkan penggunaan bahasa Malaysia kepada bukan Melayu. Berita Harian bertarikh 7 November 1970 memetik kenyataan Menteri tanpa jabatan, Encik Lee Siok Yew kepada pemimpin-pemimpin bukan Melayu dalam majlis pelancaran Kempen Kelas Perpaduan Rakyat di Kelantan, bahawa langkah mengadakan kelas Bahasa Melayu kepada bukan Melayu membolehkan orang-orang bukan Melayu bertutur dalam bahasa Melayu dengan lebih baik termasuklah dalam majlis-majlis rasmi, membaca akhbar dan buku-buku dalam bahasa Malaysia. Melalui cara tersebut, orang-orang bukan Melayu dapat memahami fikiran orang-orang Melayu. Ketika berucap di Pulau Pinang, Encik Lee Siok Yew turut melahirkan kegembiraannya terhadap sambutan masyarakat Cina terhadap Kelas Perpaduan Rakyat, yang pada hematnya sangat penting kepada semua rakyat Malaysia (The Straits Times, 15 Disember 1970). Komitmen Majlis Muhibah berkenaan perkara tersebut terbukti apabila sehingga tahun 1971, sebanyak 4,000 kelas sivik dan Bahasa Malaysia telah pun dibuka. Pakar-pakar bahasa telah dilantik untuk menulis buku-buku teks yang sesuai bagi kelas perpaduan rakyat itu (Berita Harian, 29 September 1970).

Selain itu, Jabatan Perpaduan Negara ditubuhkan demi mencari penyelesaian berkaitan masalah yang dihadapi. Akhbar *The Straits Times* keluaran 9 Julai 1969 melaporkan bahawa pada dasarnya Jabatan Perpaduan Negara berperanan menyelidik dan menganalisis masalah perpaduan yang dihadapi oleh pelbagai komuniti di negara ini. Akhbar tersebut memetik kata-kata Tun Razak yang mengatakan bahawa kerajaan cuba merumuskan dasar yang adil kepada semua kaum, dengan harapan wujudnya persefahaman antara satu sama lain. Tragedi 13 Mei membuktikan bahawa sesuatu masalah itu tidak boleh dibiarkan begitu sahaja tetapi perlu didekati secara sistematik. Perkara tersebut diungkap menerusi kata-kata Tun Razak dalam artikel tersebut yang berbunyi "*In our attempts to foster goodwill, we swept resentiments under the carpet, but now we are going to face to them.*" Usaha menyemai perasaan muhibah dan perpaduan turut mendapat liputan daripada akhbar berbahasa Cina dan Tamil. *Nanyang Siang Pau* keluaran 1 April 1970 misalnya menyentuh mengenai perlunya

masyarakat pelbagai kaum untuk mengenali nilai perpaduan sekiranya ingin hidup dalam suasana yang harmonis. *Nanyang Siang Pau* bertarikh 28 November 1969 pula memetik kenyataan yang dibuat oleh Encik Lee Siok Yew yang menegaskan bahawa muhibah merupakan asas perpaduan negara dan ianya sukar dikekalkan selagi tidak wujudnya perasaan mempercayai antara satu sama lain. Encik Lee Siok Yew turut menyeru agar memberi sokongan kepada Kelas-kelas Perpaduan dan Tatarakyat seperti yang dilaporkan oleh *Nanyang Siang Pau* pada 3 Ogos 1970. Melalui artikel itu juga, beliau turut menyarankan agar orang bukan Cina mempelajari bahasa mandarin bagi menggalakkan lagi perpaduan.

Akhbar *New Nation* bertarikh 17 Mei 1971 dalam ruangan *what other newspapers are saying* telah memetik laporan daripada akhbar *Tamil Nesan* berkenaan pengumuman Tun Razak berkaitan dengan keanggotaan Majlis Perpaduan Negara setelah Majlis Muhibah Negara dimansuhkan dan Parlimen dipulihkan semula pada Februari 1971. Ahli-ahli Majlis Perpaduan Negara terdiri daripada wakil dalam bidang pendidikan, dewan perdagangan, pemimpin agama, wartawan, wakil wanita, peguam dan wakil parti politik. Namun semasa akhbar tersebut ditulis, persetujuan daripada Pengerusi PPR Dato Seenivisagam untuk menjadi ahli masih belum diterima. Akhbar itu turut mengulas bahawa tindakan DAP menamakan dua orang wakil untuk menganggotai majlis itu, patut disambut baik dan berpendapat ahli-ahli yang dilantik merupakan orang-orang yang berkemampuan dalam mengukuhkan perpaduan nasional.

MENYUNTIK NILAI-NILAI KENEGARAAN

Selepas Tragedi 13 Mei, satu ideologi kebangsaan iaitu Rukun Negara telah dibentuk pada Jun 1970 untuk mewujudkan keharmonian negara. Ia telah menjadi panduan kepada rakyat Malaysia dengan memberi penekanan kepada matlamat untuk mewujudkan satu masyarakat yang bersatu, demokratik, adil, liberal dan saintifik. Prinsip-prinsip yang terkandung di dalamnya merupakan kunci kepada masyarakat berbilang kaum di negara ini untuk memelihara dan menggalakkan keharmonian dan perpaduan kaum demi kejayaan dan kestabilan Malaysia. Akhbar-akhbar yang ada di Malaysia telah memberi respon yang sangat positif berkaitan pembentukan ideologi negara itu, di samping bertindak menyampaikan amanat daripada pihak pemerintah. Secara tidak langsung, peranan yang dimainkan oleh akhbar sedikit sebanyak telah menyuntik semangat kenegaraan dalam kalangan rakyat Malaysia. Gambaran awal berhubung Rukun Negara telah diberikan oleh Tun Razak melalui akhbar *Utusan Malaysia* bertarikh 20 Jun 1970. Antaranya Tun Razak menegaskan bahawa;

Kerajaan memperkenalkan Rukun Negara adalah bertujuan untuk mengemaskan lagi konsep dan semangat Perlembagaan negara dan bagi menunjukkan jalan sebenarnya yang mesti kita tuju untuk menjamin perpaduan dan keselamatan (*Utusan Malaysia*, 20 Jun 1970).

Sewaktu pengisytiharannya sempena Hari Kebangsaan pada 31 Ogos 1970, Duli Yang Maha Mulia Seri Paduka Baginda Yang di-pertuan Agong (YDPA) bertitah bahawa Rukun Negara yang perlu dijadikan amalan hidup rakyat Malaysia sehari-hari itu disusun dan dirumuskan berdasarkan pengajaran yang didapati dari pengalaman-pengalaman pahit pada 13 Mei 1969. Titah ucapan YDPA berkenaan pembentukan Rukun Negara itu telah mendapat liputan yang meluas oleh akhbar. Berita Harian bertarikh 1 September 1970 memetik ucapan YDA yang menyeru semua rakyat Malaysia mengamalkan Rukun Negara sebagai dasar hidup

yang aman damai, bersatu padu dan progresif dalam masyarakat berbilang bangsa di negara ini. Baginda turut bertitah bahawa Peristiwa 13 Mei telah memberi kesedaran betapa perlunya rakyat Malaysia menjalani hidup sehari-hari berdasarkan prinsip-prinsip tertentu yang menjadi landasan perhubungan bersama. Titah ucapan YDPA berkaitan Rukun Negara itu juga turut disiarkan oleh *Nanyang Siang Pau* pada 2 September 1970.

Huraian yang panjang lebar mengenai Rukun Negara telah diberikan oleh *Berita Harian* dan *The Straits Times* keluaran 1 September 1970. Antara lain ianya menekankan kepada kepentingan rakyat Malaysia mendokong cita-cita hendak mencipta satu masyarakat tanpa mengira bangsa. Berdasarkan itu, adalah menjadi tanggungjawab rakyat Malaysia untuk mengukuhkan bangsa dan negara dengan sama-sama memperbaharui tekad untuk melahirkan keperibadian bangsa. Kepentingan umum hendaklah diutamakan lebih daripada kepentingan sesetengah pihak kerana jika tidak nescaya kestabilan dan keselamatan negara akan terancam. Oleh kerana itu, rakyat Malaysia perlu sama-sama mendukung cita-cita hendak mencapai perpaduan yang lebih erat di kalangan seluruh masyarakatnya, memelihara satu cara hidup demokratik, mencipta satu masyarakat yang adil di mana akan dapat dinikmati bersama secara adil dan saksama, menjamin satu cara yang liberal terhadap tradisi-tradisi kebudayaannya yang kaya dan berbagai corak dan akhir sekali membina satu masyarakat progresif yang akan menggunakan sains dan teknologi moden.

Seruan agar mengamalkan Rukun Negara dapat diperhatikan contohnya oleh Menteri Besar Pahang, Tan Sri Haji Yahya. *Berita Harian* 7 September 1970 memetik ucapan beliau yang mengatakan, satu bangsa Malaysia yang bersatu dan kukuh akan wujud sekiranya rakyat mengamalkan muhibah dan tolak ansur. Matlamat tersebut akan dicapai sekiranya kelima-lima prinsip Rukun Negara diamalkan oleh rakyat Malaysia. Tegasnya, prinsip ini akan menjamin masyarakat Malaysia berbilang kaum, kepercayaan dan kebudayaan bergerak maju dengan aman damai dan penuh keyakinan dalam menghadapi masalah dan cabaran masa depan. Sementara itu, Sultan Johor turut menyeru rakyat khususnya di negeri tersebut supaya mematuhi kehendak-kehendak Rukun Negara dan memberikan kerjasama kepada kerajaan melaksanakan dasar ekonomi bagi menghapuskan kemiskinan dan jurang perbezaan ekonomi antara kaum (*Berita Harian*, 28 Mac 1971). Raja Muda Selangor, Tengku Idris Shah pula bertitah bahawa, kerajaan menganjurkan Rukun Negara sebagai satu cara untuk memperatkan lagi hubungan rakyat (30 November 1970).

Akhbar turut melaporkan reaksi daripada parti-parti politik berhubung pembentukan Rukun Negara. *The Straits Times*, 12 Oktober 1970 melaporkan bahawa Parti Gerakan menyokong penuh Rukun Negara dan mengajak seluruh rakyat Malaysia turut sama menyokongnya. Sokongan dan seruan itu disampaikan oleh pengerusi parti itu, Prof. Syed Hussein Alatas, dalam rapat umum mengenai Rukun Negara di Dewan Bandaran, Kuala Lumpur. Menurutnya, Rukun Negara bukanlah ciptaan Parti Perikatan tetapi ianya suatu dokumen kebangsaan. Pembinaannya adalah hasil persetujuan yang dicapai oleh semua pihak dan parti dalam Majlis Perundingan Negara. Sokongan parti Gerakan terhadap Rukun Negara begitu jelas apabila parti tersebut mengambil inisiatif dengan bertindak memberi penjelasan berkaitan kepentingan dan nilai pemahaman sepenuhnya terhadap Rukun Negara. Ini dilakukan agar rakyat dapat menerimanya sebagai ideologi nasional dan seterusnya menjadikannya sebagai amalan seharian (*Berita Harian*, 21 September 1970).

Bukan setakat menyokong, bahkan Parti Gerakan turut mencadangkan agar Rukun Negara dijadikan sebagai mata pelajaran penting di semua sekolah rendah di seluruh negara seperti yang dilaporkan oleh *The Straits Times*, 13 April 1970. Berhubung perkara tersebut, Menteri Pelajaran pada masa itu iaitu Encik Hussein Onn dalam satu persidangan yang

dianjurkan oleh Kesatuan Guru Kebangsaan di Universiti Malaya pada April 1971 mengenai pelaksanaan pengajaran Rukun Negara di sekolah, menyatakan bahawa pengajaran mengenainya perlu dimasukkan ke dalam mata pelajaran sivik bagi murid-murid tahun empat ke atas. Manakala bagi murid-murid di sekolah menengah pula, pengetahuan mengenainya perlu ditambah dalam pengajaran yang berkaitan dengan Perlembagaan (The Straits Times, 13 April 1971). Sementara itu, parti PAS turut memberi respon yang baik terhadap pelaksanaan Rukun Negara. Malahan PAS turut mengadakan ceramah berhubung Rukun Negara kepada ahli-ahlinya yang disampaikan oleh Ustaz Hasan Adli, Naib Ketua Agong PAS yang juga anggota Majlis Perundangan Negara (Berita Harian, 11 Disember 1970).

MENYALURKAN MAKLUMAT BERHUBUNG DASAR KERAJAAN

Selepas PRU 1969 dan Tragedi 13 Mei, banyak usaha telah dilakukan untuk membina bangsa Malaysia yang lebih kukuh. Di sinilah media memainkan peranan penting di mana ianya wujud bersama dengan sistem politik negara dan sentiasa menjadi jentera yang mana kerajaan menyebarkan dasar mereka, mempengaruhi pendapat umum dan wacana awam, serta menerima maklum balas terhadap dasar mereka (Chang & Kho, 2017). Antara dasar yang diberi penekanan oleh kerajaan ialah berkaitan dengan penyusunan semula ekonomi negara yang dikenali sebagai Dasar Ekonomi Baru (DEB). Penyusunan semula ekonomi negara perlu dilakukan bagi memperbaiki ketidakseimbangan ekonomi antara kaum yang begitu ketara di negara ini. DEB bertujuan untuk merapatkan jurang ekonomi, sosial, kebudayaan, penempatan antara semua kaum yang mendiami Malaysia serta mencapai keharmonian kehidupan masyarakat Malaysia yang berbilang kaum. Berita dan rencana mengenai DEB telah mendapat liputan yang meluas dari pihak akhbar. Ini termasuklah menyiarkan tulisan berupa ucapan dan seruan para pemimpin, penerangan mengenai dasar dan rancangan-rancangan pembangunan yang dilaksanakan oleh kerajaan.

Sebenarnya liputan akhbar berkaitan penyusunan semula dasar ekonomi negara itu telah pun dibuat sebelum ianya diumumkan di Parlimen lagi. Ini kerana hasrat dan perancangannya telah pun bermula semenjak negara berada di bawah pemerintahan MAGERAN. Akhbar didapati telah bertindak menghebahkan hasrat kerajaan tersebut, yang pastinya dengan matlamat memberi penjelasan kepada rakyat berkaitan dasar itu. Rakyat perlu diberi pemahaman yang jelas mengapa perlunya diwujudkan sebuah dasar yang dapat membetulkan ketidakseimbangan ekonomi antara kaum. Ini kerana perpaduan nasional hanya akan tercapai sekiranya permasalahan tersebut dapat diperbaiki. Tun Abdul Razak dalam satu artikel berjudul "*Be guided by realities in tackling problems, says Razak*" dalam *The Straits Times* (24 Februari 1971) menyatakan bahawa faktor penyumbang kepada gangguan pada Mei 1969 adalah rasa tidak puas hati orang Melayu kerana jurang yang mereka lihat antara mereka dan orang bukan Melayu, khususnya dalam bidang pendidikan serta ekonomi. Tun Razak menyatakan ketidakseimbangan dalam aspek pendidikan boleh membawa kesan langsung terhadap perkembangan ekonomi dan kemajuan sosial. Disebabkan latar belakang sosio-ekonomi yang kurang bernasib baik dan peluang pendidikan terhad di kawasan luar bandar, prestasi akademik pelajar Melayu tidak sebaik seperti yang dikehendaki, dan fakta ini telah menyumbang kepada ketidakseimbangan kaum dalam kursus-kursus pengajian tertentu. Ketidakseimbangan antara kaum ini menurutnya adalah berbahaya bagi kehidupan bernegara dan mesti diselesaikan secepat mungkin. Perkara tersebut diperjelas oleh Tun Abdul Razak dalam *The Straits Times* yang berbunyi;

We must do what we can to help the depressed sections of all communities because we believe that unless these unbalances are not corrected, and quickly too, we will not be able to achieve the national unity which we cherish so much and which is essential to our continued existence as a nation (Straits Times, 24 Jun 1969).

Akibat daripada permasalahan itu, perlunya rancangan pembangunan ekonomi yang dapat membawa keharmonian dan muhibah kepada rakyat keseluruhannya. Nikmat pembangunan ekonomi adalah untuk dinikmati oleh semua, bukannya untuk kumpulan tertentu sahaja. Perkara tersebut dijelaskan oleh Tun Razak dalam artikel yang diterbitkan oleh *The New Strait Times* berjudul “*Malaysia's prosperity is for all.*” Menurut Tun Razak;

Fellow Malaysians, have outlined our new approaches to economic development and our new methods of implementation of development programs. In all these efforts, our aim is more work and greater prosperity. But I must make very clear that this increase in prosperity is not for any particular group or community. This prosperity must be widely shared and must be spread out throughout the nation. This prosperity is for al (The Straits Times, 2 Julai 1969).

DEB telah menjadi salah satu topik perbahasan penting sewaktu Perhimpunan Agung UMNO pada Januari 1971. Berita Harian, 24 Januari 1971 memetik ucapan Tun Abdul Razak pada perhimpunan tersebut dengan mengumumkan empat strategi DEB dengan matlamat membasmi kemiskinan dan mencapai perpaduan negara. Strategi pertama ialah: Mengadakan rancangan-rancangan untuk membasmi kemiskinan di kalangan rakyat yang tidak berada, baik di luar bandar mahu pun di bandar. Kedua: Meningkatkan kadar pertumbuhan ekonomi dengan cara memperhebatkan lagi rancangan pembangunan pertanian dan perusahaan, Ketiga: Mewujudkan satu golongan pengusaha dan pedagang di kalangan orang-orang Melayu kepada semua lapisan dan keempat: Menyusun semula masyarakat di luar bandar yang semata-mata bergantung kepada pertanian dan mengubahnya menjadi masyarakat moden yang berlandaskan pertanian dan juga perusahaan dan perdagangan.

Ucapan Tun Abdul Razak itu turut menjadi salah satu artikel dalam akhbar berbahasa Cina iaitu *Nanyang Siang Pau* yang ditulis pada tarikh yang sama. Artikel tersebut turut memetik ucapan Tun Abdul Razak yang menegaskan bahawa kemiskinan bukan hanya satu isu ekonomi, tetapi juga masalah politik, budaya dan emosi. Ini kerana jurang ekonomi antara kaum menyebabkan perpaduan tidak akan dapat dicapai. Beliau turut menyatakan bahawa pelaksanaan DEB akan dilaksanakan secara adil dan ianya tidak akan menjejaskan apa yang telah dinikmati oleh orang oleh bukan Melayu. Apa yang menarik *Nanyang Siang Pau* turut memetik ucapan Setiausaha Agung UMNO, Encik Senu Abdul Rahman sewaktu Perhimpunan agong UMNO. Menerusi ucapannya itu beliau menyatakan bahawa jika orang Melayu kekal mundur dari segi ekonomi, insiden 13 Mei pasti akan berulang. Kata-kata tersebut disampaikan kepada 150 anggota dan perwakilan yang menghadiri persidangan itu. Menurutnya lagi, selagi ekonomi orang Melayu masih dalam kedudukan yang mundur, UMNO sebagai sebuah organisasi kebangsaan Melayu akan meneruskan perjuangannya untuk mendapatkan status ekonomi yang lebih baik bagi semua orang Melayu. Beliau menggesa kerajaan untuk merangka dasar ekonomi jangka panjang bagi memastikan kestabilan sosial

dan ekonomi di negara ini. Berhubung ucapan Encik Senu yang memberi amaran bahawa jika orang Melayu terus tertinggal dalam status ekonomi, kejadian 13 Mei akan berulang telah pun disiarkan sebelumnya oleh *Nanyang Siang Pau* pada 4 Januari 1971. Tindakan akhbar berbahasa Cina itu dalam menyiarkan perkara tersebut, kemungkinan adalah kerana ingin memberi kefahaman kepada orang-orang Cina berkaitan pelaksanaan DEB agar tidak timbulnya salah faham dan seterusnya menyokong dasar tersebut. Ianya juga menunjukkan media termasuk akhbar berbahasa Cina telah memainkan peranan penting berkaitan pengurusan hubungan etnik. Dalam konteks ini, melalui pelaporan yang seimbang seperti bantuan perlu diberikan kepada sesuatu kelompok adalah kerana faktor kemiskinan dan bukannya kerana faktor kaum dan etnik (Lee & Mohd Safar, 2015).

Berita Harian pada 7 Ogos 1971 memetik ucapan Tun Abdul Razak yang memberi jaminan bahawa golongan Melayu dan bumiputera lain yang masih ketinggalan jauh ke belakang dalam persaingan ekonomi moden diberi peluang sepenuhnya. Beliau turut menggesa agar masyarakat Melayu menukar sikap dan nilai hidup dengan mengambil peluang tersebut untuk memperbaiki kedudukan mereka kepada tingkat yang lebih sempurna. Orang-orang Melayu juga digesa supaya menghapuskan sama sekali sikap "tidak apa" dan sebaliknya menanam semangat berdikari yang memerlukan orientasi mental dan cara berfikir yang seimbang dengan keadaan masa. Usaha menggalakkan orang Melayu dan Bumiputera lain dalam lapangan perusahaan dan perdagangan tidak akan berjaya sekiranya mereka sendiri tidak sedar akan kepentingannya dan membuat segala persediaan untuk menghadapi cabarannya. Berita Harian, 8 Ogos 1971 memetik seruan Timbalan Ketua Setiausaha, Kementerian Perdagangan dan Perusahaan, Encik Jamil bin Mohamed Jan, dalam satu kertas kerja yang bertajuk "Perdagangan dan Perusahaan" yang dibentangkan dalam Seminar Biro Ekonomi UMNO Malaysia di Fakulti Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia. Encik Jamil turut berkata, kerajaan telah menetapkan satu matlamat bahawa dalam tempoh satu generasi, orang-orang Melayu akan mengurus dan mewakili sekurang-kurangnya 30 peratus dari jumlah aktiviti-aktiviti perdagangan dan perusahaan dalam semua peringkat. Kerajaan juga telah menetapkan dasar bahawa corak pekerjaan dalam semua peringkat pekerjaan dan sektor, terutamanya dalam sektor moden luar bandar dan sektor moden bandar mestilah mencerminkan corak bentuk yang berbilang kaum.

Pelbagai program dan rancangan pembangunan telah dirangka bagi merealisasikan penyusunan semula dasar ekonomi negara itu. Hebahan akhbar berkenaan perkara tersebut dapat diperhatikan menerusi laporan Berita Harian bertarikh 20 Februari 1971. Sejak Februari 1971, Kementerian Pembangunan Luar Bandar telah merancang empat projek baru bagi merapatkan jurang perbezaan di antara pihak yang berada dan tidak berada. Projek-projek tersebut ialah pertama: memajukan perkampungan-perkampungan baru, kedua: membesarkan Bahagian Pinjaman MARA menjadi Bahagian Pinjaman dan Kemajuan Kewangan bagi menolong pihak-pihak yang ingin terlibat dalam rancangan perniagaan dan perusahaan, ketiga: bekerjasama dengan Kementerian Pelajaran dan Kementerian Buruh untuk melancarkan usaha menyediakan tenaga manusia dalam lapangan yang dikehendaki dan keempat: memimpin peserta-peserta rancangan tanah memajukan diri dalam bidang perniagaan dan perindustrian. Berita Harian pada 21 Mac 1971 pula menyentuh mengenai rancangan DEB dalam pembangunan bidang pertanian dan perusahaan. Akhbar tersebut melaporkan kerajaan telah menubuhkan beberapa badan seperti Perbadanan nasional Berhad (PERNAS) dan Bank Bumiputera untuk menjadi pelopor dalam rancangan-rancangan kerajaan yang bertujuan mencipta satu masyarakat perdagangan dan perusahaan Melayu

serta Bumiputera lain. Melalui cara tersebut barulah orang-orang Melayu dan Bumiputera lain dapat menjadi rakan sepenuhnya dalam kehidupan ekonomi negara ini.

Rancangan pembangunan tanah merupakan salah satu inisiatif kerajaan dalam mencapai objektif DEB. Ini termasuklah mewujudkan rancangan pembangunan tanah seperti Rancangan Pembangunan Tanah Jengka yang merupakan satu program pembangunan tanah raksaksa "secara disatukan". Bagi mengurus kawasan Jengka agar lebih tersusun, Perbadanan Kemajuan Jengka telah diwujudkan. Sewaktu berucap dalam Majlis pelancaran Perbadanan Jengka pada Oktober 1970, Tun Abdul Razak menegaskan bahawa perbadanan tersebut mempunyai tanggungjawab penuh dalam usaha-usaha menyelaraskan segala rancangan kemajuan dalam kawasan Jengka termasuklah usaha-usaha membuka dan memajukan tanah, menyediakan kemudahan-kemudahan seperti jalan, bekalan air dan elektrik, klinik-klinik kesihatan, sekolah serta penubuhan perusahaan-perusahaan. Tun Abdul Razak menyifatkan pelancaran perbadanan tersebut sebagai langkah penting dalam usaha mencapai kemajuan yang lebih besar dalam pembangunan. Selain Jengka rancangan pembangunan tanah turut diperluaskan di empat buah negeri iaitu Pahang Tenggara, Johor.

MEMPERKASAKAN PARTI PEMERINTAH

Akhbar telah membantu meningkatkan populariti parti Perikatan setelah mengalami kemerosotan pada PRU 1969. Kemerosotan Parti Perikatan dalam PRU 1969 itu merupakan satu tamparan yang hebat kepada parti itu. Justeru itu, bagi mengukuhkan semula parti tersebut, ianya telah dijenamakan semula untuk memberi nafas baru dengan nama Barisan Nasional (BN). BN dibentuk secara rasminya pada tanggal 11 Julai 1974 dan dianggotai oleh 10 parti iaitu UMNO, MCA MIC, PAS, PPR, Parti Gerakan, SUPP (Parti Bersatu Rakyat Sarawak), USNO (Parti Kebangsaan Sabah Bersatu), BERJAYA (Parti Berjaya), PBDS (Parti Bangsa Dayak Sarawak) dan SNAP (Parti Kebangsaan Sarawak). Tun Abdul Razak merupakan tokoh yang memainkan peranan penting terhadap penubuhan BN bagi menggantikan Perikatan. Tujuan Tun Abdul Razak menubuhkan BN ialah untuk mengelakkan persaingan politik yang keterlaluan dan cuba mewujudkan perpaduan kebangsaan akibat daripada berlakunya 'Peristiwa 13 Mei'. Kerjasama yang dijalinkan oleh Perikatan dengan parti-parti pembangkang dalam tempoh dua tahun sejak 1970, menjadi landasan bagi merealisasikan satu corak politik baru di negara ini.

Akhbar telah memainkan peranan penting bagi menjayakan agenda memperkasakan parti pemerintah itu. Ucapan Tun Abdul Razak mengenai gambaran awal penubuhan BN di radio dan televisyen sempena Hari Kebangsaan tahun 1972 telah dipetik oleh Berita Harian yang berbunyi;

Kita sekarang sudah meninggalkan ke belakang zaman bila parti-parti politik meletakkan soal politik parti di atas kepentingan negara. Hari ini kita sedang menyaksikan suasana yang amat sihat kecuali bagi segolongan kecil. Terdapat kemungkinan wujudnya sebuah barisan kebangsaan terdiri dari parti-parti politik untuk bekerjasama bersama-sama dalam menghadapi masalah negara (Berita Harian, 31 Ogos 1972).

The Straits Times pada 31 Ogos 1972 pula menyiarkan petikan ucapan Tun Razak yang menyimpulkan bahawa kewujudan barisan kebangsaan di kalangan parti-parti boleh membawa perpaduan dan mewujudkan masyarakat makmur yang adil. Seruan Tun Abdul Razak agar parti-parti politik Malaysia membentuk Barisan Nasional pada malam sebelum

Hari Kebangsaan itu juga turut dilaporkan oleh akhbar *Nanyang Siang Pau*. Sehubungan dengan itu juga, *The Straits Times* pada 23 Disember 1972 memetik kata-kata Tun Abdul Razak yang mengatakan tujuan Barisan Nasional dicadangkan adalah bagi mencari penyelesaian kepada masalah perpaduan. Menurutnyanya lagi;

That is why I am forming this national front to cut across racial barriers, so that the people don't think in term of Malays, Chinese or Indians. Our object is to seek a solution to this problem. It is for this reason that I am so keen to form the national front (The Straits Times, 23 December 1972).

Akhbar banyak membuat liputan berhubung proses pembentukan BN. Pembentukan BN boleh dikatakan bermula dengan pembentukan kerajaan campuran yang dibentuk antara UMNO, PAS, Gerakan, SUPP dan PPR selepas berlakunya Peristiwa 13 Mei. Bagi peringkat pusat, pembentukan kerajaan campuran berlaku berikutan persetujuan penuh menubuhkan kerajaan campuran Perikatan-PAS di semua peringkat. Persetujuan tersebut diumumkan oleh Tun Abdul Razak pada awal September 1972. Ianya dicapai hasil rundingan yang diadakan antara Perikatan yang diwakili oleh Tun Abdul Razak dan Tun Dr. Ismail dengan PAS yang diwakili oleh Datuk Haji Mohd. Asri bin Haji Muda dan Senator Abu Bakar Hamzah. Persetujuan tersebut mengakibatkan sebelas orang anggota Parlimen PAS bersetuju menyertai pihak kerajaan apabila Dewan Rakyat menyambung sidang belanjawannya pada 17 Januari 1973 (Berita Harian, 6 September 1972). Ekoran penyertaan PAS dalam kerajaan di Parlimen pada masa itu, jumlah anggota pembangkang hanya tinggal 21 orang, terdiri dari Sembilan DAP, lapan SNAP dan empat PEKEMAS (Berita Harian, 27 Desember 1972). Rentetan penubuhan kerajaan campuran itu juga menyebabkan Tun Abdul Razak mengumumkan penyusunan semula kabinet dengan melantik pemimpin agung PAS, Datuk Mohamed Asri bin Haji Muda mengetuai sebuah kementerian baru iaitu Kementerian Kemajuan Tanah dan Tugas-tugas Khas (Berita Harian, 29 Disember 1972).

Pembentukan kerajaan campuran di peringkat negeri turut mendapat liputan meluas oleh akhbar. Antara liputan akhbar ialah mengenai pembentukan kerajaan campuran di Kelantan, Terengganu, Kedah, Perak, Perlis, Pulau Pinang dan Sarawak. Saranan menubuhkan kerajaan campuran pernah dikemukakan oleh bekas Menteri Tugas-tugas khas, Tan Sri Kai Boh. Cadangan pembentukan kerajaan campuran juga telah dikemukakan oleh Datuk Abdul Samad Idris, Menteri Muda Pembangunan Negara dan Luar Bandar pada 12 Disember 1970 yang mengajak PAS membentuk kerajaan campuran di Kelantan dan Terengganu. Syor itu dibuatnya demi kepentingan berjuta-juta orang Melayu di kedua-dua negeri itu. PAS akhirnya bersedia untuk membuat pakatan dengan Perikatan bagi menubuhkan kerajaan campuran di Kelantan. Kenyataan tersebut disuarakan oleh Setiausaha agung PAS, Encik Abu Bakar Hamzah sebagai mengulas kenyataan naib Presiden UMNO Encik Ghaffar Baba yang menyatakan kesediaan untuk bekerjasama dengan PAS bagi membentuk kerajaan campuran. Kesediaan kedua-dua pihak itu untuk membentuk kerajaan campuran di Kelantan itu dapat dilihat menerusi laporan *The Straits Times*, 1 Mei 1972,

Di Pulau Pinang, syor mewujudkan kerajaan campuran antara Gerakan dan Perikatan timbul lebih awal selepas lawatan Tun Razak dan Tun Dr. Ismail ke Pulau Pinang pada tahun 1971. Persetujuan Perikatan untuk membentuk kerajaan campuran telah disampaikan oleh Tun Abdul Razak semasa sidang tertutup yang dihadiri oleh 100 orang pemimpin enam cawangan UMNO di Pulau Pinang pada pertengahan Februari 1972. Ekoran itu, satu

rundingan berhubung perkara tersebut antara Encik Khir Johari, Ketua Perikatan Pulau Pinang dengan Dr. Lim Chong Eu selaku Ketua Menteri Pulau Pinang telah diadakan. Akhbar Berita Harian keluaran 15 Februari 1972 melaporkan bahawa rundingan tersebut yang diadakan di kediaman Ketua Menteri itu diadakan dengan mesra dan baik sangka dengan sedikit tawar menawar dan telah mencapai beberapa persetujuan.

Di Kedah, seruan agar Kerajaan Perikatan di negeri tersebut membentuk sebuah kerajaan campuran antara Perikatan dan PAS telah disuarakan oleh Ketua Dewan Pemuda PAS Kedah, Encik Ismail bin Kassim (Berita Harian, 20 Disember 1970, hlm. 4). Sementara itu, kerajaan campuran di Perak telah dibentuk melibatkan PPR dan Perikatan. Kerajaan campuran yang ditubuhkan itu menguasai 32 daripada 40 buah kerusi di Dewan Undangan negeri Perak iaitu Perikatan 22 kerusi manakala PPR 10 buah kerusi. Tun Razak ketika mengumumkan pembentukannya mengatakan bahawa kerajaan campuran itu dibina adalah atas dasar perpaduan rakyat yang sangat penting demi kemajuan negara (Berita Harian, 16 April 1972).

Tahun 1974 merupakan tahun di mana buat pertama kalinya BN menggantikan Parti Perikatan bagi menghadapi pilihan raya. Melalui pilihanraya, kerjasama dan keserasian semua parti dalam BN teruji. Tun Razak berharap dapat bekerjasama dengan parti-parti yang menjadi lawan sebelumnya. Beliau mengatakan bahawa sekiranya kerjasama dapat dilakukan dengan wujudnya semangat saling melengkapi antara satu sama lain, masa depan adalah lebih terjamin. Beliau yakin konsep kerajaan campuran mendatangkan lebih kebaikan untuk negara. Perkara tersebut ditegaskan kepada kira-kira 200 ahli baru dan lama Parti Gerakan di kediaman Ketua Menteri, Dr Lim Chong Eu. Di majlis itu juga Tun Razak menggesa agar ahli baru menghormati konsep BN demi mewujudkan kerjasama, muhibah dan perpaduan, di samping mengurangkan persaingan politik dan memusatkan usaha dan tenaga mereka ke arah pembangunan bagi mencapai kehidupan yang lebih baik. Seruan tersebut telah disiarkan oleh *The Straits Times* bertarikh 29 Disember 1973. Berhubung perkara itu juga, *Nanyang Siang Pau* bertarikh 22 Julai 1974 turut memetik kata-kata Perdana Menteri, Tun Abdul Razak yang menggesa MCA agar menerima cara baru iaitu dengan lebih memahami dan bekerjasama dengan Parti Gerakan dan PPR dengan matlamat untuk mencapai perpaduan semua rakyat.

Isyarat untuk mengadakan pilihan raya telah diberikan oleh Tun Razak sewaktu berucap merasmikan perhimpunan agong UMNO yang ke-25. Berita Harian, 30 Julai 1974 memetik ucapan beliau yang mengatakan bahawa kalau dulu UMNO bertanding dalam pilihan raya atas nama Perikatan, tetapi kini atas nama Barisan Nasional dengan parti-parti seperjuangannya. Menurut Tun Abdul Razak tindakan tersebut dilakukan tidak bermakna UMNO tidak mampu menghadapi keadaan perubahan politik pada masa itu dengan sendiri atau dengan bentuk Perikatan dulu, tetapi UMNO berjuang bukan hanya sekadar hendak berkuasa semata-mata tetapi kerana benar-benar melahirkan satu rupa bangsa Malaysia yang bersatu padu, bersendikan Rukun Negara dan keperibadian sendiri.

BN telah memilih 'Neraca' yang bewarna air mas dan berlatar belakangkan biru sebagai lambang bagi menggantikan 'Kapal layar' yang telah digunakan oleh Perikatan sejak PRU 1955. Lambang tersebut diperkenalkan buat pertama kalinya di rapat umum BN di padang Negeri Sembilan. 'Neraca' melambangkan penyatuan berbagai parti politik dari berbagai kaum, rumpun dan kepercayaan. Selain di Semenanjung, lambang Neraca juga turut diguna pakai di Sabah dan Sarawak. Akhbar Utusan Malaysia dengan judul "Neraca sebagai lambang" menulis,

Persetujuan tiap-tiap pihak menerima lambang ini adalah mencerminkan betapa parti-parti politik berbagai corak itu mampu mengutamakan musyawarah dan semangat tolak ansur untuk kepentingan perpaduan dan pembangunan negara. Dengan pemilihan satu lambang itu, maka kini sudahlah termetri ikatan segala parti yang bernaung di bawahnya sebagai pendokong Barisan Nasional (Utusan Malaysia, 12 Julai 1974).

Sememangnya akhbar memainkan peranan penting dalam membantu memperkasakan parti pemerintah. Menerusi maklumat yang disampaikan oleh akhbar berkaitan penubuhan BN telah dapat meyakinkan rakyat terhadap kekuatan parti tersebut. Tambahan pula, peranan akhbar sebagai alat penyebar maklumat amat penting pada tahun-tahun 1970an hingga 1990an bila mana media sosial belum lagi berkembang. Akhbar juga dikatakan lebih berpengaruh sebagai penentu agenda pemerintah berbanding media lain seperti televisyen. Ini kerana dari segi ruang liputan, mesej akhbar kekal dan ia boleh berpindah tangan di kalangan pembaca (Chan, 1991). Peranan akhbar dalam meyakinkan rakyat terhadap BN dapat dilihat apabila parti tersebut mendapat undi yang sangat memberangsangkan dalam PRU 1974. Ketika mengulas kemenangan itu, Berita Harian bertarikh 26 Ogos 1974 menyatakan bahawa, kerjasama pelbagai parti dalam BN membuahkan hasil apabila parti tersebut memperolehi kemenangan besar dalam PRU 1974. Akhbar tersebut menambah, "Kemenangan ini kerana parti campuran itu mempunyai rekod kejayaan yang baik semasa memerintah, jentera pilihan raya yang tersusun rapi dengan sumber yang tidak terbatas sementara parti-parti pembangkang adalah lemah dan sering berpecah belah." Lebih meyakinkan lagi apabila akhbar tersebut menyatakan, "Kemenangan BN itu memperlihatkan rakyat menyokong dasar-dasar yang dijalankan oleh kerajaan.

KESIMPULAN

PRU 1969 amat penting dalam sejarah negara kerana keputusan PRU tersebut telah memberi implikasi yang cukup mendalam terhadap perkembangan politik, ekonomi dan sosial di negara kita. Berkaitan itu, akhbar telah dijadikan alat penyebaran yang berkesan bagi menghubungkan antara kerajaan dan rakyat. Ini dapat dilihat apabila akhbar telah berperanan sebagai medium bagi menyampaikan mesej berkaitan Tragedi 13 Mei 1969. Rentetan peristiwa tersebut darurat diisytiharkan oleh DYMM Yang di-Pertuan Agong pada 15 Mei 1969 di bawah Perkara 150 Perlembagaan Persekutuan dan dengannya Parlimen digantung. Ekoran itu, Majlis Gerakan Negara (MAGERAN) ditubuhkan bagi mengukuhkan keamanan negara. Walaupun MAGERAN telah dibubarkan pada tahun 1971, tetapi fungsi asalnya sebagai institusi yang menyelaras dasar berkaitan dengan keamanan negara tetap wujud dengan penubuhan Majlis Keselamatan Negara (MKN) yang mempunyai peranan berkaitan pengurusan keselamatan negara termasuklah dengan pengurusan ancaman ketenteraman awam.

Sementara itu, akhbar turut membuat liputan yang meluas berkaitan penubuhan Jabatan Perpaduan Negara dan Majlis Muhibah Negara. Badan-badan ini ditubuhkan selepas PRU 1969 dan Tragedi 13 Mei dengan matlamat mencari solusi bagi mewujudkan keamanan dan perpaduan kaum di negara ini. Sementara itu, Majlis Muhibah Negara digantikan dengan Majlis Perpaduan Negara (MAPEN) dan diwartakan di bawah Peraturan-peraturan Perlu (Majlis Perpaduan Negara), 1971. Majlis Perpaduan Negara kemudiannya ditukarkan kepada Majlis Penasihat Perpaduan Negara yang dipengerusikan oleh Perdana Menteri dan

ditadbirkan bersama oleh Jabatan Perpaduan Negara, dan Pejabat Muhibah Negara. Pada 1 Januari 1972, Jabatan Perpaduan Negara dan Pejabat Muhibah Negara digabungkan dan dijadikan Kementerian Perpaduan Negara. Selepas PRU 1974, Kementerian Perpaduan Negara bertukar nama menjadi Lembaga Perpaduan Negara. Kini, tugas tersebut diambil alih oleh Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional di bawah Jabatan Perdana Menteri.

Selain itu, akhbar berperanan menyampaikan informasi berkaitan dasar penyusunan semula ekonomi negara melalui DEB. Dasar yang merupakan program sosio ekonomi bagi mencapai perpaduan negara dan integrasi nasional ini, boleh dianggap sebagai platform kepada dasar pembangunan ekonomi di negara ini. Sumbangan polisi serampang dua mata itu kepada proses pembangunan negara sejak tahun 1970 telah mengubah wajah masyarakat Malaysia yang sebelum itu terpaksa mengharungi krisis ekonomi dan politik yang traumatik pada tahun-tahun 60-an. Akhbar juga turut memainkan peranan memberi maklumat berkaitan pengukuhan parti pemerintah dengan memberi wajah baru Perikatan dengan nama Barisan Nasional. Kesemua parti pembangkang utama telah bersatu menjadi komponen parti BN kecuali DAP, walaupun PAS kemudiannya mencari haluannya sendiri.

BIODATA

Azlizan Mat Enh adalah pensyarah Pusat Dasar dan Governan Global Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia. Emel: azlizan@ukm.edu.my

Norlilawati binti Samak adalah pensyarah Pengajian Malaysia di Kolej Kemahiran Tinggi MARA Rembau, Negeri Sembilan. Emel: norlilawati@kktmr.edu.my

RUJUKAN

- Al-Amril Othman, & Mohd Nor Shahizan (2018). Misinterpretation on rumors towards racial conflict: A review on the impact of rumors spread during the riot of May 13, 1969. *Jurnal Komunikasi: Malaysian Journal of Communication*, 34(3), 271-282.
- Berita Harian*. (1969, 18 Jun). Jadi 'Duta Muhibah,' Ketua-ketua kampung digesa (hlm. 5).
- Berita Harian*. (1969, 15 Julai). 500 hadir di Majlis Muhibah di Kulim (hlm. 8).
- Berita Harian*. (1969, 15 Mei, hlm. 1).
- Berita Harian*. (1969, 17 Jun). Sekolah-sekolah di Perak lancar gerakan memupuk muhibah (hlm. 10).
- Berita Harian*. (1969, 18 Mei). Sidang akhbar Tun: Majlis Gerakan akan berjalan selama 'beberapa bulan' (hlm. 2).
- Berita Harian*. (1969, 18 Mei, hlm. 6).
- Berita Harian*. (1969, 19 Mei). Tunku: Ada 3 golongan yang mencetuskan kekacauan (hlm. 2).
- Berita Harian*. (1969, 25 September). Penduduk-penduduk Melayu, Cina adakan Majlis Muhibah (hlm. 3).
- Berita Harian*. (1969, 3 November). Rakyat bersatu azam Mageran (hlm. 1).
- Berita Harian*. (1969, 30 Oktober). Pemimpin-pemimpin ugama dalam Majlis Muhibah (hlm. 10).
- Berita Harian*. (1969, 9 Oktober). Cerobohan terhadap perlembagaan, tafsiran yang berlainan (hlm. 2).
- Berita Harian*. (1969, 18 Mei). Masa untuk bertenang dan bersabar (hlm. 6).
- Berita Harian*. (1970, 1 Februari). MCA akan belanjakan \$10,000 untuk merai belia-belia Melayu, India (hlm. 13).
- Berita Harian*. (1970, 1 September). Rukunegara (hlm. 6).
- Berita Harian*. (1970, 11 Disember). Cawangan-cawangan PAS Perak anjur perjumpaan besar-besaran akhir bulan (hlm. 6).
- Berita Harian*. (1970, 12 October). Parti gerakan ajak rakyat menyokong Rukunegara (hlm. 5).
- Berita Harian*. (1970, 14 December). Jadikan Rukunegara mata pelajaran (hlm. 5).
- Berita Harian*. (1970, 17 Disember). 15,000 ekar tanah utk belia dibuka tiap tahun (hlm. 10).
- Berita Harian*. (1970, 20 Disember). Ketua Pemuda PAS anjur kerajaan campuran di Kedah (hlm. 4).
- Berita Harian*. (1970, 21 September). Parti Gerakan nak jelaskan Rukunegara (hlm. 5).
- Berita Harian*. (1970, 27 Oktober). Jentera tadbir boleh pupuk Muhibah (hlm. 5).
- Berita Harian*. (1970, 30 November). Raja Muda menyeru rakyat menyokong usaha-usaha kerajaan (hlm. 7).
- Berita Harian*. (1970, 5 September 1970). Murid-murid sekolah turut menyertai Minggu Muhibah (hlm. 5).
- Berita Harian*. (1970, 7 Februari 1970). MCA anjur majlis muhibah sambut raya Cina (hlm. 5).
- Berita Harian*. (1970, 7 Februari). Undang-undang pilihan raya 9JKBII dipinda (hlm. 1).
- Berita Harian*. (1970, 7 November). Matlamat kelas-kelas Bahasa Malaysia dihurai (hlm. 10).
- Berita Harian*. (1970, 7 September). Tolak ansur wujud bangsa yang bersatu (hlm. 5).
- Berita Harian*. (1970, 9 Oktober). Rukunegara mesti diamal cara sukarela (hlm. 5).
- Berita Harian*. (1970, 23 Februari). Anggota Majlis Muhibah lima negeri dijiluluskan (hlm. 5).
- Berita Harian*. (1971, 22 Ogos). Rukunegara panduan kemakmuran (hlm. 4).
- Berita Harian*. (1971, 11 April). Rukunegara dianggap 'Kompas' (hlm. 15).

- Berita Harian*. (1971, 19 Februari). Penyertaan Melayu dalam perusahaan: Langkah-langkah yang tegas perlu, kata Khir (hlm. 7).
- Berita Harian*. (1971, 20 Februari). 4 projek ekonomi akan dimula (hlm. 14).
- Berita Harian*. (1971, 21 Mac). Dasar Ekonomi Baru akan basmikan kemiskinan: Tun (hlm. 15).
- Berita Harian*. (1971, 24 Januari). 4 strategi untuk maju oleh Razak (hlm. 1).
- Berita Harian*. (1971, 28 Mac). Sultan menyeru rakyat Johor mematuhi kehendak-kehendak Rukunegara (hlm. 4).
- Berita Harian*. (1971, 30 Ogos). DO diarah sedia tapak di bandar bagi Bumiputera (hlm. 4).
- Berita Harian*. (1971, 5 September). Peranan bidang swasta (hlm. 15).
- Berita Harian*. (1971, 7 Ogos). Jaminan untuk bumiputera dalam projek kedua (hlm. 1).
- Berita Harian*. (1971, 8 Ogos). Orang-orang Melayu diseru menghapuskan sikap 'tidak apa' (hlm. 20).
- Berita Harian*. (1972, 14 Februari). Kerajaan campuran P. Pinang: Perikatan setuju (hlm. 1).
- Berita Harian*. (1972, 16 April), Kerajaan campur juga di-Perak (hlm. 1).
- Berita Harian*. (1972, 27 Desember). 11 MP PAS sertai kerajaan (hlm. 1).
- Berita Harian*. (1972, 29 Disember, hlm. 1).
- Berita Harian*. (1972, 31 Ogos 1972, hlm. 1).
- Berita Harian*. (1972, 6 September). PAS - Perikatan setuju bercampur (hlm. 1).
- Berita Harian*. (1973, 4 November). Dasar ekonomi baru Malaysia untuk basmi miskin (hlm. 10).
- Berita Harian*. (1974, 26 Ogos). Lima tahun lagi untuk Razak (hlm. 4).
- Berita Harian*. (1974, 30 Jun, hlm. 1).
- Berita Harian*. (1969, 18 Mei). Tunku: Keadaan boleh pulih jika pengacau-pengacau diberkas (hlm. 2).
- Berita Harian*. (1970, 7 December). Kerajaan campuran paling baik di Malaysia kata Khaw (hlm. 5).
- Chan Chee Kiong. (1991). Penentu agenda: Sumber, media atau publik?. *Jurnal Komunikasi: Malaysian Journal of Communication*, 7, 47-54.
- Chang Peng Kee, & Kho Suet Nie. (2017). A reflection of national integration process and the role of media in Malaysia. *Jurnal Komunikasi: Malaysian Journal of Communication*, 33(1), 395-405.
- Lee Kuok Tiung & Mohd Safar Hasim. (2015). Peranan akhbar Cina dalam artikulasi isu-isu sejarah dan pembentukan negara-bangsa. *Jurnal Komunikasi: Malaysian Journal of Communication*, 31(1), 257-280.
- Nanyang Siang Pau*. (1969, 9 Oktober, hlm. 5).
- Nanyang Siang Pau*. (1971, 24 Januari, hlm. 5).
- Nanyang Siang Pau*. (1971, 4 Januari, hlm. 6).
- Nanyang Siang Pau*. (1972, 31 Ogos, hlm. 5).
- Nanyang Siang Pau*. (1974, 22 Julai, hlm. 5).
- New Nation*. (1971, 17 Mei, hlm. 7).
- New Nation*. (1971, 8 April, hlm. 8).
- Nurul Ain A. Hamid, & Faridah Ibrahim. (2012). Peningkatan berita etnik dalam akhbar-akhbar aliran perdana di Malaysia. *Jurnal Komunikasi: Malaysian Journal of Communication*, 28(2), 95-112.
- The Straits Times*. (1969, 15 Mei, hlm. 1).
- The Straits Times*. (1969, 29 Oktober, hlm. 22).
- The Straits Times*. (1969, 30 Mei). Tengku heads drive for goodwill (hlm. 1).

- The Straits Times*. (1969, 9 Oktober).
- The Straits Times*. (1970, 1 September). Rukunegara (hlm. 12).
- The Straits Times*. (1970, 11 Februari). NGC plan to help non-Malays learn bahasa Malaysia (hlm. 3).
- The Straits Times*. (1970, 12 Oktober). 'Rukunegara a guide united society': Gerakan (hlm. 6).
- The Straits Times*. (1970, 16 November). Forum on national ideology: DAP plea to parties (hlm. 22).
- The Straits Times*. (1970, 17 Oktober). The national ideology (hlm. 14).
- The Straits Times*. (1970, 2 November). Live up to precepts of Rukunegara: Dr. Lim (hlm. 19).
- The Straits Times*. (1970, 31 Mac). Tunku's appeal: Help to promote goodwill (hlm. 1).
- The Straits Times*. (1971, 13 April). Study of Rukunegara from standard four (hlm. 9).
- The Straits Times*. (1971, 7 September). Malaysia plan for more jobs in the ulu (hlm. 12).
- The Straits Times*. (1971, 24 Februari). Be guided by realities in tackling problems, says Razak (hlm. 10).
- The Straits Times*. (1972, 1 Mei). PAS ready to consider coalition with Alliance (hlm. 32).
- The Straits Times*. (1972, 31 Ogos). National front possible soon: Razak (hlm. 9).
- The Straits Times*. (1973, 29 December). The test for the National Front (hlm. 9).
- Utusan Malaysia*. (1970, 20 Jun).
- Utusan Malaysia*. (1974, 12 Julai).